

Latvijas teātru Ābolu ķocis

Dzeja. Ambients

Fricis Bārda
Jaunais Rīgas teātris
Režisors Alvis Hermanis

Foto — Gints Mālderis

★★★★

Pirmajās trīs minūtēs šķiet — miegs neizbēgams. Liegās kokles skaņas (nevar apgalvot, ka virtuoza izpildījumā), rimtais balss plūdums... Taču atverot apziņu Friča Bārdas dzejai, pārsteidz un savilņo tās skaistums. Valodas skaistums, lai arī esmu starp tiem nepatriotiskajiem lietotājiem, kas bieži sodās par latviešu valodas nabadzību. Acīmredzot tā ir manas, ne latviešu valodas problēmas. A.Hermanis ar gudru ziņu aktrīsēm aizliedzis pārspīlēt ar dzejas lasījumiem ierasto izteiksmīgumu. Taču nav aizliedzis būt tādām, kādas tās ir — spurainajai, noslēgtajai Janai Čivželei, romantiskajai, viegli aizkustināmajai Lienai Šmukstei, dziļajai, noslēpumainajai Maijai Apinei ar dūmakaino balsi un sievišķīgi pieredzējušajai, samtainajai Regīnai Razumai. Šīs četras balsis un kokles, kas, pateicoties Jēkaba Nīmaņa mūzikas lakoniskajam, taču emocionālajam skanējumam, itin kā atārda vēl vienu, bezvārdu dzejas slāni, ir kā īstā dāvana Ziemassvētkos. Vienīgi — mazliet traucē radioefekts, ko rada aktrišu lietotie mikrofoni — Mazajā zālē, šķiet, pietiktu ar «akustisko», dzīvo skaņu.

★★★★

Alvis Hermanis atkal pārsteidz ar jaunām, radošām iniciatīvām. Regīna Razuma, **Liena Šmukste**, Jana Čivžele, Maija Apine iznāk tukšā telpā. Viņas koklē Jēkaba Nīmaņa ambients stila mūziku un neitrālā intonācijā runā Friča Bārdas dzeju. Aktrises runā cita pēc citas, tikai dažkārt balsis savijas lietūs čaboņu koku lapās atgādināšā kora runā. Priekšnesuma mērķis nav jēdzieniskā līmenī iedziļināties latviešu klasika dzejā, bet izmantot to līdzīgi kādiem rituāliem lūgšanu vārdiem kā iemeslu iedarbināt balsis, kuras kopā ar muzikālo fonu rada meditātīvu atmosfēru «maigā pieskārienā» noskaņā. A.Hermanis eksperimentālais darbs tipoloģiski atgādina simbolisma teātra tieksmos primāri iedarboties uz skatītāja juteklisko uztveri, paverot vārtus uz kādu paralēlo pasauli XX gs. sākumā līdzīgu pieredzi arī Latvijā centās ienest Biruta Skujeniece, Intīmajā teātrī organizējot dzejas lasījumus. Varbūt režisors varēja ķerties arī pie radikālākiem risinājumiem — vairāk eksperimentējot ar balsu iespējām, kā arī izšķiroties par meditātīvā seansa norisi tumsā, jo nabadzīgais vizuālais iespaids dažkārt sāk nomākt, novēršot no galvenā uzmanības objekta.

★★★★

JRT Kultūras nams zem zīm *Made by Alvis Hermanis* sācis jaunu komercatrakciju — psihorepitisku kolektīvās meditācijas seansu, kas iepakots koklēs (komponists J.Nīmanis) un latīņu mistiķa F.Bārdas ezoterisko valodas skaņās, ko nodrošina iznāvētās un skanošās enerģijas nodrošinātājas — četras jaukas aktrises (eksaltēti nopietnā R.Razuma, ironiski labestīgā M.Apine, nevainīgā J.Čivžele un miermīlīgā **L.Šmukste**). No teātra profesiju viedokļa F.B.A. nav, kas piesieties — aktrises dzeju runā un muzicē veikli, režisora veidots tekstu kompozīcija tematiski nepaļojas, apcerot nāvi un brīvību un pat noskretušais Mazās zāles interjers attaisnojams kā atsauksme uz Bārdas piesaukto būdību un mantiku. Taču no mākslas jēgas skatpunkta gribas zināt, vai šie acīmredzami konceptuālais A.Hermanis — absolūts un tīrs, pat desmitlīdus teatrālais minimālisms — pieder Anatolija Vasiljeva propozīcijai teātra kā ļoti spēcīga lingvistiskās programmēšanas ierīcei izpētei Latvijā, vai arī ir tikai citi projekti nenodarbinātu aktieru mājas vingrinājums? Atbildes sniegs laiks. Daudz vietas pārdomām par latviešu valodu un valodnieku — dzejnieka dvēseli.